

UZASADNIENIE

Korzystając z doświadczeń lat ubiegłych w realizacji programów wyrównujących warunki edukacji szkolnej, przygotowano kolejny Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2026–2028.

Od wielu lat są prowadzone działania, których celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, szczególnie pochodzących z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Zagwarantowanie uczniowi łatwiejszego dostępu do nowych podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych zapewnia mu poczucie przynależności do grupy rówieśniczej oraz poczucie bezpieczeństwa. Zaspokojenie podstawowych potrzeb pomaga motywować ucznia do aktywności poznawczej i społecznej oraz inspirować do nauki.

Realizowany od wielu lat Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w znacznym stopniu pomógł wyrównywać dysproporcje w zakresie dostępu uczniów do podręczników oraz materiałów edukacyjnych. W poprzednich edycjach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych zmieniała się jedynie grupa beneficjentów – uczniów poszczególnych klas w danych typach szkół, natomiast niezmiennie pozostawały cele, sposób realizacji i finansowania programu oraz tryb udzielania pomocy.

Katalog wsparcia obejmuje dofinansowanie zakupu podręczników do kształcenia ogólnego, w tym podręczników do kształcenia specjalnego, materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego, materiałów edukacyjnych do kształcenia zawodowego i materiałów ćwiczeniowych.

Zgodnie z Rządowym programem pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2026–2028, zwanym dalej „programem”, w latach 2026–2028 pomoc zostanie skierowana do uczniów: słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (w przypadku gdy są to niepełnosprawności spośród wyżej wymienionych niepełnosprawności). Podstawą do skorzystania z pomocy przez uczniów niepełnosprawnych jest posiadanie orzeczenia

o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w art. 127 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, z późn. zm.), albo orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w art. 312 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, z późn. zm.).

W latach 2026–2028 pomoc w formie dofinansowania zakupu podręczników do kształcenia ogólnego, w tym podręczników do kształcenia specjalnego, materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego, materiałów edukacyjnych do kształcenia zawodowego i materiałów ćwiczeniowych zostanie udzielona uczniom niepełnosprawnym posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uczęszczającym do szkół ponadpodstawowych, z wyjątkiem szkół policealnych, oraz uczniom niepełnosprawnym posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uczęszczającym do szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego.

Szacuje się, że w latach 2026–2028 pomoc w ramach programu otrzyma ok. 228 716 uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uczęszczających do szkół ponadpodstawowych, z wyjątkiem szkół policealnych, oraz uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uczęszczających do szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego, w tym w roku szkolnym 2026/2027 – 75 979 uczniów, w roku szkolnym 2027/2028 – 83 527 uczniów i w roku szkolnym 2028/2029 – 69 210 uczniów. Dane prognostyczne pochodzą z systemu informacji oświatowej.

Na realizację programu w latach 2026–2028 zaplanowano łącznie 121,8 mln zł ze środków rezerwy celowej budżetu państwa poz. 26.

Analiza kosztów podręczników do kształcenia ogólnego, materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego, materiałów edukacyjnych do kształcenia zawodowego i materiałów ćwiczeniowych oraz potencjalna liczba uczniów objętych programem wskazuje, że wysokość środków finansowych niezbędnych do uruchomienia programu wyniesie w roku:

- 1) 2026 – 36,1 mln zł;
- 2) 2027 – 39,8 mln zł;
- 3) 2028 – 45,9 mln zł.

Uczniowie technikum i liceum ogólnokształcącego oraz szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego otrzymają pomoc w wysokości

do 534 zł, uczniowie branżowej szkoły I stopnia i branżowej szkoły II stopnia – w wysokości do 468 zł, a uczniowie szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy – w wysokości do 270 zł. Zróżnicowanie kwot dofinansowania dla uczniów niepełnosprawnych wynika z odpowiednio większego zapotrzebowania na podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe w zależności od typu szkoły.

Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, z wyjątkiem uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, uczęszczających do szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy, realizują tę samą podstawę programową kształcenia ogólnego oraz podstawę programową kształcenia w zawodzie co ich pełnosprawni rówieśnicy, w związku z czym uczniowie ci mogą korzystać z podręczników do kształcenia ogólnego oraz materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dostępnych na rynku.

Dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, uczęszczających do szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy, ze względu na specyficzny charakter edukacji oraz indywidualny poziom rozwoju i tempo przyswajania wiedzy, nie opracowuje się odrębnych podręczników. Nauczyciele, realizując treści nauczania określone w odrębnej podstawie programowej kształcenia ogólnego przeznaczonej dla tych uczniów, mogą korzystać z podręczników oraz różnych materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dostępnych na rynku. Najczęściej stosowanym rozwiązaniem w pracy z ww. uczniami jest korzystanie z podręczników do edukacji wczesnoszkolnej oraz różnych materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych (materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe dla tych uczniów to m.in. karty pracy, ćwiczenia rewalidacyjne, opracowania wykorzystywane zarówno w edukacji przedszkolnej, jak i na kolejnych etapach edukacyjnych).

Program nie obejmuje uczniów niewidomych, dla których Ministerstwo Edukacji Narodowej angażuje odrębne środki, uwzględnione w planie wydatków budżetu państwa w części 30 – Oświata i wychowanie. W ramach tych środków są wykonywane m.in. adaptacje podręczników i książek pomocniczych odpowiednio do potrzeb tych uczniów, tj. w systemie Braille’a. Wersje elektroniczne tych adaptacji są udostępniane szkołom i placówkom na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji w ramach specjalnego systemu informatycznego, który umożliwia dyrektorom szkół i placówek bieżące pobieranie i drukowanie tych adaptacji w całości lub części (zgodnie z indywidualnymi potrzebami edukacyjnymi uczniów). Zrealizowane adaptacje dla uczniów niewidomych są dostępne również, po zalogowaniu, na Zintegrowanej

Platformie Edukacyjnej. Powyższe rozwiązanie dotyczy również adaptacji podręczników dla uczniów słabowidzących, jednakże uczniowie ci mogą również korzystać z podręczników szkolnych dostępnych na rynku, wykorzystując do ich czytania odpowiedni sprzęt techniczny i optyczny.

Ponadto, w związku z wątpliwościami zgłaszanymi przez stronę samorządową w sprawie objęcia wsparciem w ramach programu dzieci przebywających w placówkach będących formami instytucjonalnej pieczy zastępczej, w programie wprost uwzględniono dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych i dyrektorów regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych jako uprawnionych do wnioskowania o udzielenie pomocy dla takich dzieci. Należy także zauważyć, że podręczniki i pomoce szkolne, o których mowa w art. 115 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49, z późn. zm.), nie są finansowane uczniom przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz w regionalnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych w ramach zryczałtowanej kwoty na utrzymanie dziecka, o której mowa w art. 115 ust. 1 i 2 tej ustawy. Sama zryczałtowana kwota na utrzymanie dziecka, o której mowa w art. 115 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie pokrywa całkowitych kosztów utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego. Wobec powyższego zasadne jest umożliwienie dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych i regionalnych placówek opiekuńczo-wychowawczych wnioskowania o udzielenie pomocy w ramach programu dla uczniów spełniających warunki udziału w programie i przebywających w tych placówkach.

Program nie przewiduje dofinansowania zakupu podręczników do kształcenia w zawodach. W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014–2020 realizowano konkursy związane z przygotowaniem e-zasobów do kształcenia zawodowego, a także powstały m.in. materiały multimedialne do nauczania języka obcego ukierunkowanego zawodowo oraz materiały multimedialne dotyczące podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Obecnie opracowanie i upowszechnienie ogólnodostępnych oraz bezpłatnych e-materiałów do kształcenia zawodowego będzie realizowane w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego.

W związku z tym ustawą z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2245, z późn. zm.) podręczniki do kształcenia w zawodach wyłączono z procedury dopuszczania do użytku

szkolnego. Założono, że tradycyjne podręczniki do kształcenia w zawodach zostaną docelowo zastąpione materiałami edukacyjnymi do kształcenia zawodowego, mającymi postać papierową lub elektroniczną, co będzie z korzyścią dla kształcenia w zawodach, ponieważ dynamiczny postęp techniczny i technologiczny powoduje szybką dezaktualizację podręczników w postaci papierowej. Przewiduje się, że e-zasoby edukacyjne zostaną przygotowane dla wszystkich zawodów szkolnictwa branżowego. Zgodnie z art. 116 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw dotychczasowe wykazy podręczników do kształcenia w zawodach dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania były prowadzone do dnia 31 sierpnia 2022 r., zaś decyzje o dopuszczeniu do użytku szkolnego podręczników do kształcenia w zawodach wygasły z dniem 31 sierpnia 2022 r.

W przypadku szkół prowadzonych przez Ministra Obrony Narodowej oraz ministra właściwego do spraw wewnętrznych (szkoła prowadząca kształcenie w zawodzie technik pożarnictwa), ze względu na wymagania zdrowotne wobec uczniów tych szkół, wynikające z charakteru szkół prowadzonych przez tych ministrów, włączenie uczniów szkół prowadzonych przez Ministra Obrony Narodowej oraz ministra właściwego do spraw wewnętrznych do programu jest niezasadne.

Przewiduje się, że ustanowienie programu przez Radę Ministrów pozwoli w latach 2026–2028 na zaspokojenie potrzeb w zakresie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dla ok. 228 716 uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do szkół ponadpodstawowych (z wyjątkiem szkół policealnych) oraz uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego.

Ustalony w programie sposób realizacji i finansowania programu gwarantuje właściwe przekazywanie informacji o liczbie uczniów uprawnionych do otrzymania pomocy oraz związane z nim planowe uruchamianie środków finansowych.

Liczba uczniów niepełnosprawnych uprawnionych do otrzymania pomocy w ramach programu zostanie wskazana przez wojewodów na podstawie informacji zebranych z poszczególnych gmin oraz informacji zebranych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ministra właściwego do spraw rolnictwa, ministra właściwego do spraw środowiska, ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej, ministra właściwego do spraw żeglugi śródlądowej, ministra właściwego do spraw rybołówstwa oraz

ministrów właściwych do spraw zawodów określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, o których mowa w art. 8 ust. 14a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

W przypadku szkół prowadzonych przez gminę wnioski o udzielenie pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych składa się do dyrektora szkoły, który przekazuje informację o uczniach uprawnionych do otrzymania pomocy w ramach programu do organu prowadzącego szkołę. Dotację otrzymuje gmina, która następnie przekazuje środki finansowe na rachunek bankowy szkoły. Zwrotu kosztów zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych rodzicom uczniów, prawnym opiekunom, rodzicom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinny dom dziecka, dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych, dyrektorom regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, opiekunom faktycznym w rozumieniu ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2024 r. poz. 1576, z późn. zm.), zwanym dalej „opiekunami uczniów”, albo pełnoletnim uczniom dokonuje dyrektor szkoły.

W przypadku branżowej szkoły I stopnia, branżowej szkoły II stopnia, liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy, czteroletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia, klasy VI dotychczasowej sześcioletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia prowadzonej w czteroletniej ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia, liceum sztuk plastycznych lub klas VI–IX ogólnokształcącej szkoły baletowej, których organem prowadzącym jest jednostka samorządu terytorialnego inna niż gmina, osoba prawna niebędąca jednostką samorządu terytorialnego lub osoba fizyczna, przewiduje się, że dyrektor szkoły będzie przekazywał listę uczniów uprawnionych do otrzymania pomocy w ramach programu wójtowi, burmistrzowi albo prezydentowi miasta, właściwemu ze względu na siedzibę szkoły. Zwrotu kosztów zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych opiekunom uczniów albo pełnoletnim uczniom dokonuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, właściwy ze względu na siedzibę szkoły. Działanie to pozwoli na realizację programu bez konieczności podpisywania dodatkowych porozumień między organami prowadzącymi szkoły oraz w sposób jednoznaczny określa, dla której gminy zostaną naliczone środki finansowe na wypłatę pomocy dla uczniów szkół, które nie są prowadzone przez daną gminę, ale znajdują się na jej terenie.

W szkołach artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego prowadzonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (tj. w czteroletniej ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia, klasie VI dotychczasowej sześcioletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia prowadzonej w czteroletniej ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia, liceum sztuk plastycznych lub klasach VI–IX ogólnokształcącej szkoły baletowej), szkołach rolniczych prowadzonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, szkołach leśnych prowadzonych przez ministra właściwego do spraw środowiska, szkołach morskich prowadzonych przez ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej, szkołach żeglugi śródlądowej prowadzonych przez ministra właściwego do spraw żeglugi śródlądowej, szkołach rybołówstwa prowadzonych przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa oraz szkołach prowadzących kształcenie zawodowe prowadzonych przez ministrów właściwych do spraw zawodów określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, o których mowa w art. 8 ust. 14a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, wnioski o udzielenie pomocy składa się do dyrektora szkoły prowadzonej przez ministra. Dyrektorzy szkół prowadzonych przez ministrów przekazują tym ministrom listę uczniów uprawnionych do otrzymania pomocy w ramach programu. Zwrotu kosztów zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych opiekunom uczniów albo pełnoletnim uczniom dokonuje dyrektor szkoły prowadzonej przez ministra.

Środki finansowe będą uruchamiane w dwóch transzach, co pozwoli na najbardziej racjonalne ich wydatkowanie. Pierwsza transza środków finansowych, uruchamiana do dnia 10 sierpnia odpowiednio w 2026 r., 2027 r. lub 2028 r., będzie stanowić odzwierciedlenie co najmniej 80% potrzeb poszczególnych gmin oraz ministrów prowadzących szkoły. Natomiast druga transza środków finansowych zostanie uruchomiona tylko do wysokości ewentualnych potrzeb zgłoszonych w szkołach po zweryfikowaniu zapotrzebowania na pomoc w ramach programu do dnia 28 września 2026 r., 27 września 2027 r. i 28 września 2028 r.

Środki zaplanowane na realizację programu, które nie zostaną rozdysponowane przez wojewodów oraz poszczególnych ministrów w drugiej transzy, pozostaną w dyspozycji ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Uchwała wejdzie w życie z dniem podjęcia.